

УДК 811.133.1:81'367.7

Лепетюха А. В.
доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри загального мовознавства і
романо-германської філології,
Харківський національний педагогічний університет
ім. Г. С. Сковороди

БІСИНОНІМІЧНІ МОВЛЕННЄВІ ІННОВАЦІЇ В СУЧАСНІЙ ФРАНЦУЗЬКІЙ ХУДОЖНІЙ ПРОЗІ

Бісинонімічні мовленнєві інновації становлять ко(н)текстуально (лінгвістично та / або ситуативно) пертинентні преференціальні опції, результат віртуальної (лінгвістичної) подвійної трансформації первинної синтагми або пропозиції усередині одного або двох функціонально-семантичних макрополів (далі – ФСМ) синтаксичної синонімії, що актуалізуються у вигляді складних мовно-мовленнєвих знаків, які містять два синонімічні сегменти на рівні синтагми або висловлення.

Конструкції з синтаксичною бісинонімією формуються в просторі внутрішнього та реалізуються в просторі зовнішнього «оперативного часу» [5, с. 39], що визначається в менталістській концепції Гюстава Гійома як референт ментального кінетизму (руху), матеріальний субстрат розумово-мовленнєвої діяльності суб'єкта мовлення) [6, с. 11], у межах якого діють когнітивні поліоперації (психомеханізми) формування та актуалізації мовних знаків. Завдяки психомеханізмам у системі (мові) будуються сублінгвістичні схеми, або типові моделі, за зразком яких утворюються первинні (стрижневі) синтагми та пропозиції, мікропольові центри (денотативні ядра) макропольових синонімічних структур, в яких концентруються полеутворювальні ознаки; на периферії ФСМ розташовані різноструктурні мікрополя моно-, бі- та полісинонімічних трансформів з неповним набором таких ознак або можливим послабленням їхньої інтенсивності. Перехід від ядерної структури до периферії здійснюється поступово, шляхом трансформаційних процесів. При цьому в межах ФСМ спостерігається неоднаковий ступінь перехрещення семантичних значень складників периферії між собою та зі стрижневою структурою.

Бісинонімічні конструкції як монотрансформаційні (з подвійною трансформацією всередині одного ФСМ) та бітрансформаційні (з двома трансформаціями в межах двох ФСМ) периферійні мікрополя становлять мовленнєві інновації з ініціальною, медіальною або фінальною синтагматичною бісинонімією (монотрансформаційність) та складні мовно-мовленнєві знаки з бісинонімією на рівні висловлення із синонімічними сегментами в ініціальній, медіальній та фінальній позиціях (бітрансформаційність) залежно від комунікативної інтенції автора, його ігрових стратегій та ідіостильових особливостей. При цьому синонімічні сегменти можуть актуалізуватися у вигляді: а) звужених еліптичних структур з імпліцитним номінальним або прономінальним підметом, частково або повністю екстеріоризованим вербальним компонентом або з імплікованим фінальним додатком з різними головними лексемами (номінальною, вербальною, прономінальною, ад'єктивною, адвербіальною, дієприкметниковою, дієприслівниковою, нумеральною та вигуковою), в яких неактуалізовані елементи виводяться адресатом асоціативно або спираючись на ко(н)текст; б) інших типів редукованих конструкцій (дієприкметникові та дієприслівникові звороти, контаміновані структури, каузативні, каузативно-рефлексивні, умовні, умовно-концесивні синонімічні побудови тощо); в) розширених мовленнєвих інновацій (прономінальне та адвербіальне розширення, розширення презентативами, агентивним додатком при пасивізації тощо); г) «кількісно рівнокомпонентними»

[1, с. 6] (з однаковою кількістю віртуальних та реалізованих лексичних одиниць) (пасивізовані структури без агентивного додатка, інверсивні конструкції тощо).

Наведемо приклади бісинонімічних мовленнєвих інновацій сучасної французької художньої прози:

(1) *Il trouve agréable d'avoir une conversation avec un confrère, cela le détend* [3, с. 217] (монотрансформаційна конструкція з ініціальною бісинонімічною синтагмою, подвійно звужений трансформ такої поліпредикативної первинної пропозиції: *il trouve que c'est agréable qu'il ait une conversation avec un confrère*).

(2) *Bêtes nous sommes, bêtes nous resterons* [2, с. 143] (бітрансформаційна мовленнєва інновація з подвійною ініціально-фінальною синонімією на рівні висловлення у вигляді кількісно рівнокомпонентних інверсивних трансформів стрижневих пропозицій *nous sommes bêtes* та *nous resterons bêtes*).

(3) *C'est alors que madame Georges aperçoit une grosse araignée à longues pattes postée au milieu du miroir* [4, с. 120] (бітрансформаційна преференціальна опція з ініціальним розширенням первинної пропозиції *alors madame Georges aperçoit...* презентативом *c'est...que* та фінальним звуженням денотативного ядра *qui était postée...* дісприкметниковим зворотом *postée...*).

Література

1. Лепетюха А. В. Моно- та поліпредикативні висловлення із синтаксичною синонімією (на матеріалі французької художньої прози XX – початку XXI століть). Х. : Видавництво Іванченка, 2020. 344 с.
2. Barbery M. *L'élégance du hérisson*. P. : Gallimard, 2006. 416 p.
3. Beigbeder F. *Oona & Salinger*. P. : Grasset & Fasquelle, 2014. 336 p.
4. Germain S. *Brèves de solitude*. P. : Albin Michel, 2021. 224 p.
5. Valin R. Introduction. *Leçons de linguistique de Gustave Guillaume 1948 – 1949. Structure sémiologique et structure psychique de la langue française. Série A*. Québec : Presses de l'Université Laval ; Paris : Klincksieck, 1971. P. 9–58.
6. Valin R. *Perspectives psychomécaniques sur la syntaxe*. Québec : Presses de l'Université Laval, 1981. 96 p.